https://achterderug.nl

GOD, HET MANNETJE EN DE ANDER

Gerrit van Heerde

Het mannetje liep de bekende weg door de Knikkersteeg, tot hij het rijtje met de puntdaken had bereikt. Toen gingen zijn handen tastend langs de gevel en hij telde: Raam, raam, deur, raam, raam, deur, tot hij zeker wist, dat hij zijn woning had bereikt.
Hij vond de klink van de deur, maar op hetzelfde ogenblik danste de wereld haar duivelsdans. Huizen stonden op de kop, bomen sloegen kletterend ter aarde, de maan lachte en schoot langs een denkbeeldige hemelcirkel naar het zenith.
Toen lag Manus, het mannetje, op de stoep en vloekte.
Hij probeerde op te staan, maar het leek, of de drank van een hele week naar zijn benen getrokken was; ze waren als lood en toen die idiote wereld nog eens — als had ze er plezier in hem dwars te zitten — begon te draaien, liet hij zich vallen. Zijn hoofd bonkte tegen de deurpost en even, als verdoofd, bleef hij liggen.

„De ander" kwam zijn huisje langs, zag het mannetje en ging tegenover hem voorbij. Nu was hij geen priester en ook geen leviet, maar hij wist wel, dat Manus onder de moordenaars gevallen was.
Alleen, men moet bedenken dat het met het mannetje een hopeloos geval leek. Hij had de helft van zijn leven in de open lucht geslapen. Vroeger, toen zijn vrouw nog leefde, omdat ze 's avonds de deur op slot deed, als Manus dronken thuis kwam en ze de lap niet in huis wilde hebben. En later, na de dood van zijn vrouw, omdat hij in negen van de tien gevallen zijn woning niet meer kon bereiken en daarom maar onder de open hemel bivakkeerde.
't Had dus weinig zin Manus te helpen en daarom liet de ander hem liggen voor wat hij was. Even stak het wel in zijn hart, omdat Manus toch altijd nog zijn buurman was, maar hij suste zichzelf met de gedachte, dat het boter aan de galg was gesmeerd.

En later in zijn huis peinsde hij vroom over de spreekwoorden, die met goed succes op Manus konden worden toegepast.
Hij vond er enkele en dat maakte, dat zijn even onrustig hart al spoedig weer kalm klopte, als lag er helemaal geen mannetje met dronken kop tegen de voordeur van zijn huis. „Het zijn toch paarlen voor de zwijnen geworpen", bedacht hij.

Toen de ander bij de deur van zijn eigen huis nog even omkeek, zag hij, dat Manus met veel gedraai van zijn dronken benen en een zwaai van het bovenlichaam weer overeind stond.
Hij greep de klink, drukte die naar beneden. De deur sloeg open en Manus viel zijn huis binnen. Hier was het mannetje op bekend terrein. Hij wist, dat zijn stoel in de hoek moest staan, tussen het fornuis en het halve kastje, trok zich op langs de stoelpoten en plofte neer in het kussen. Zijn handen vielen als machteloos tussen zijn kniëen en zo bleef hij zitten, als een klein stukje ellende in het rommelige keukentje.
Manus wist nog heel goed, dat hij nu moest proberen, de bedstee te bereiken, maar hij had niet de moed op te staan, omdat hij zeker wist, met zijn hoofd tegen de rand van het fornuis te zullen vallen en dan zou hij dood zijn.

Zijn waterige ogen in de rode randen draaiden door het kleine vertrek. Hij kon vaag de meubels onderscheiden bij het maanlicht, dat door het venster naar binnen viel.
Maar alles draaide: de tafel, de keukenstoelen, de klok, tot zelfs de grote, zwarte bijbel, die al sinds jaar en dag op de hoek van de schoorsteen lag, als laatste herinnering aan zijn vrouw uit zijn eerste huwelijksjaren.
Manus was altijd wat weemoedig gestemd, als hij een neutje op had. Nu zijn blik bleef haken aan het oude boek, gingen zijn gedachten terug naar de voorbije tijd, toen het leven goed was met Neeltje.
Even werd zijn brein wonder helder, als had hij de hele avond klaar water gedronken. Dat korte moment zag hij als in een flits de werkelijkheid van zijn bestaan. Enkele ogenblikken mocht hij zijn leven zien, zoals het uit de hemel te kijk zou zijn: een klein, vuil, modderig plekje in een rozentuin.

Dat kleine ogenblik, toen God in zijn leven begon te kerven, zag Manus zich, zoals hij werkelijk was, één stuk ellende, een zwakkeling, die nog niet eens in staat was, een borrel te laten staan, een slaaf van de drank. Dat stak hem diep in zijn hart, dat hij een willoze was, die zich drijven liet, waar de stroom hem drong, als een kind zich liet voorttorrelen door het leven. Als hij toch een kerel was, dan zou hij zeggen: „Ik drink niet meer. Nooit meer. Ik wil het niet". Hij was toch geen oud wijf. Nou dan.

Die avond voor het eerst begon hij een huis te bouwen door eigen kracht. Hij bedacht, dat hij van nu aan geen druppel meer wilde gebruiken. En dan wilde hij zijn huisje een beetje opknappen en een net burger worden, zoals andere mensen.

Want was dat een mens geweest, die zoëven op de stoep lag? Was hij niet als een dier door de gang gekropen?

Uit zijn moest het! Meteen! Weg met die vervloekte drank. Geen druppel meer. Zijn hand tastte naar de binnenzak. Even glansde het flesje in het licht van de maan, toen sloeg het stuk tegen de stenen vloer. De scherven vlogen tot onder het fornuis en de vloeistof baande zich traag een weg onder Manus' stoel.

Deze avond begon het mannetje zijn martelgang om een beter mens te worden.

Maar toen hij de volgende morgen de flesscherven wegveegde van onder het fornuis en op zijn knieën rondkroop, bedacht hij dat hij een grote idioot was, om daar een hele fles drank aan diggels te gooien. Wat moest hem gisteravond bezield hebben, toen hij met zijn dronken kop die kostelijke jenever als vaatwater vermorste?!

„Ik wou er zeker de vloer mee schrobben", bedacht hij met grimmige humor. „'t Lijkt wel, of de centen niet op kunnen." Want zo'n stomme streek had hij heel zijn leven, zolang hij dronk nog niet uitgehaald. Die avond kocht hij een nieuwe fles en toen hij er mee thuiskwam, was hij nog niet zo dronken, of hij borg ze eerst weg in het kastlaatje, als was hij bang, dezelfde dwaasheid van gisteren uit te halen. En dan zou hij weer niks in huis hebben, als hij vannacht wakker werd met een tong als een leren lap.

Toch had Manus er geen vrede bij. En de onrust prikte in zijn hart, tot het keukentje hem te klein werd en hij het tuintje inliep, waar de wind

de takken van de oude appelboom rammeide en de bloesem als sneeuw op hem neerdwarrelde.
„Ik wil die vervloekte rommel niet meer," dacht Manus dan. „D'r zit nog een beetje in de fles, dat zal ik nog opmaken en dan is het uit. Voor altijd. En vanavond ga ik vroeg naar bed en niet meer de straat op!"
Maar toen de toren acht sloeg, kriebelden zijn benen en kon hij niet meer blijven zitten. Hij liep door de keuken als een beer in zijn kooi. Hij dronk water, om die flauwe smaak uit zijn mond kwijt te raken. Hij dronk de koffiekan half leeg, tot hij er misselijk van werd en bedacht, dat er toch zo'n groot verschil was tussen zwarte koffie en een neutje. Daarna telde hij de centen, die hij uit de tafella haalde en zwoer, dat hij niet meer dan twee borrels zou nemen, twee of drie. Want hij was een man, en wilde de baas zijn over zijn eigen lichaam. Van het geld, dat hij in de hand telde, legde hij nog een kwartje terug en bonkte de la dicht. Maar die avond kwam hij dronken thuis en bezong in zijn hart de lof van de kroegbaas, die hem wel had willen lenen. Want morgen kwam Manus immers toch weer terug!

De dag kwam, waarop Manus de strijd opgaf en bedacht, dat hij het misschien wel gewonnen zou hebben, als hij er maar eens met iemand over had kunnen praten. Maar niemand kwam ooit bij hem, want hij was maar een eenzelvig mannetje en een dronkaard, de afschuw van de buurt. En het stonk ook in zijn keukentje.

Op de eerste adventszondag viel de winter in met ijs en veel sneeuw. Dat maakte Manus de tocht van de kroeg naar huis niet gemakkelijker. Maar binnen blijven kon hij niet. Hij *moest* er uit!
Toen, op een avond, kreeg de scherpe rand van het fornuis hem toch te pakken.
Daar was Manus altijd al bang voor geweest en hij had zelfs zijn stoel naar een andere hoek van de keuken gebracht.
Maar op die bewuste avond gleed hij uit, en — of het zo zijn moest — hij sloeg met zijn hoofd tegen de fornuisrand.
Toen draaide de keuken niet meer om hem heen, maar alles leek zwart te worden en hij verloor het bewustzijn.

https://achterderug.nl

Zo vond de bakker hem de volgende morgen.
Het leek er op, dat Manus' leven nu meteen af zou breken, maar dat was niet zo.
De dokter kwam en later een wijkzuster, die hem elke dag wel twee keer wassen wilde, terwijl een buurvrouw hem eten bracht en de keuken beredderde.
Die eerste dagen waren verschrikkelijk.
Als hij nu nog maar één enkel glaasje kreeg om zijn mond te spoelen. Eén enkele borrel, om die dorst weg te drinken. Het was niet te houden zo. Een mens zou er gek van worden! Hij wilde het bed uit, maar voelde dat hij de kracht er toe miste.
Toen probeerde hij, de buurvrouw te overreden.
„Daar, in de tafella liggen wel een paar centen, buurvrouw". Als je even een druppie voor me halen wilt? Je bent altijd een goed mens geweest, en je geeft graag ieder het zijne. Dat doe je wel even, hè?"
Ze keek hem aan en schetterde: „Je moest je schamen, om daar nog over te denken. 'k Zal d'r nog aan meewerken, om dat helse goed in huis te halen! Zo'n oude kerel als jij bent moest aan andere dingen denken dan aan drank."
Hij schrok van haar felle woorden, probeerde het nog op een andere manier.
't Is goed voor het hart, buurvrouw. 't Is net als medicijn voor een zieke."
„Niks te medicijnen," gaf ze terug, „ik zal je een kop thee geven, dat is veel beter voor jou."

De buurvrouw vertelde van Manus' ziekte aan de ander, die geen priester en geen leviet was, en die dacht: „Ik moet hem toch eens opzoeken. Als hij nog zo vast zit aan de drank en voor de poort van de eeuwigheid ligt, dan moet ik er toch eens naar toe. Ik zal wat sinaasappels voor hem meenemen, dat is beter dan een neutje."
Daar bleef het bij, want de ander had het erg druk. En als hij eens een uurtje vrij had, zei hij: „Ik zal morgen maar gaan, dan heb ik wat langer tijd. Het is goed, eens rustig met het mannetje te praten. Morgenmiddag zal ik vast wat sinaasappels kopen."

Manus had zo heel de lange dag de tijd, om over veel te denken.
Langzamerhand werd dat martelend verlangen naar drank minder, al kon hij bij tijden snakken naar een enkel glaasje. Dan stak hij zijn schoongewassen voeten buiten de bedstee en dacht: „Zal ik er uitspringen? Maar hij kon het niet en langzaam trok hij zijn moede lichaam weer onder de dekens. Hij voelde zich zo eenzaam. De buurvrouw was altijd knorrig en de wijkzuster gejaagd, en niemand keek naar hem om. Alleen God dan.
Langzaam groeide in Manus' hart de overtuiging, dat hij het nooit zelf klaargespeeld had, van die ongelukkige drank af te komen. Dat hij er toch los van werd, dat lag buiten hem. Het werd Kerstavond. De maan, als enige bezoeker, liet zijn licht over de bedsteeplank glijden.
Stil lag Manus te luisteren naar het luiden van de klok door de stille nacht.
Nu is het Kerstfeest, dacht hij. Mijn laatste Kerstfeest op deze aarde. Hij begon nu te begrijpen, dat een mens zich nooit zelf van zijn slechte daden kon bevrijden. Dat benauwde hem. Dat gaf hem grote angst voor de dood.
„Ik," dacht hij, „zo'n slechte kerel, die zijn leven verknoeid heeft, ik kan niks meer doen. En niemand. Niemand. Geen mens op aarde.
Ach, God, dan is er geen hoop meer voor me, dan ga ik verloren."
Zijn blik gleed naar de bijbel op de schoorsteenrand.
Vaag herinnerde hij zich een enkele gedachte uit de tijd, toen hij er met zijn vrouw uit las. Het Kerstverhaal speelde door zijn hoofd.
Hij meende een kleine kribbe te zien, een man, een vrouw, een Kind.
Had eens Neeltje niet iets gelezen van moeheid en rust geven en van de Zoon van God?
Van vrede?
Van geloof?
En plotseling brandde het verlangen in hem, die rust te mogen vinden, die hij zichzelf niet geven kon.
Hij vouwde zijn handen en zei alleen: „Ik kan het niet, o God. Geef het mij toch, iets van die rust, waarover Neeltje eens gelezen heeft uit uw boek".

De ander vond hem op een avond, toen het licht van de ondergaande zon nog door de keuken viel. Hij legde de meegebrachte sinaasappels op de tafel.
Het was een grote zak vol.
Misschien had hij er wel zoveel meegebracht, omdat zijn geweten een beetje begon te knagen. Het was ook al zo lang geleden, dat hij zich voorgenomen had, de oude zieke buurman eens op te zoeken.
Op zijn tenen liep hij naar de bedstee, want hij dacht dat Manus sliep.
Maar dat was niet zo.
Manus was dood.